

Верховний
Суд

Юрисдикційність спорів за участю адміністративного органу

Віталій Уркевич

Секретар Великої Палати Верховного Суду,
доктор юридичних наук, професор

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ СУДОВОЇ ЮРИСДИКЦІЇ

Конвенційні приписи та практика ЄСПЛ

- Кожен має право на справедливий розгляд його справи судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру (пункт 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод).
- Суд, встановлений законом включає в себе, зокрема, таку складову, як дотримання усіх правил юрисдикції та підсудності. Завданням та метою положень пункту 1 статті 6, що вимагає, щоб суди були «встановлені законом», є забезпечення того, щоб судова гілка влади у демократичному суспільстві не залежала від розсуду органів виконавчої влади, а регулювалася законом, що приймається Парламентом. Проте це не означає, що делеговане законодавство є як таке неприйнятним у справах, що стосуються судової гілки влади. Пункт 1 статті 6 не вимагає від законодавчого органу врегульовувати кожну деталь у цій сфері шляхом прийняття офіційного акту Парламенту, якщо законодавчий орган встановить хоча б організаційну структуру судової влади (див. доповідь Європейської комісії від 12 жовтня 1978 року у справі «Лео Цанд проти Австрії» (Zand v. Austria), заява № 7360/76).
- Суд, встановлений законом, тобто відповідний орган повинен мати повноваження вирішувати питання, що належать до його компетенції, на основі принципу верховенства права.

Нормативне регулювання

- Стаття 19 ЦПК – суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи, що виникають з цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин, крім справ, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства. Суди розглядають у порядку цивільного судочинства також вимоги щодо реєстрації майна та майнових прав, інших реєстраційних дій, якщо такі вимоги є похідними від спору щодо такого майна або майнових прав, якщо цей спір підлягає розгляду в місцевому загальному суді і переданий на його розгляд з такими вимогами.
- Стаття 20 ГПК – господарські суди розглядають справи у спорах, що виникають у зв'язку із здійсненням господарської діяльності (щодо виконання господарських договорів, приватизації державного майна, корпоративні спори, спори щодо захисту економічної конкуренції, справи про банкрутство тощо).
- Стаття 20 КАС – юрисдикція адміністративних судів поширюється на справи у публічно-правових спорах (із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності, проходження публічної служби, укладення та виконання адміністративних договорів, спори щодо виборчого процесу та референдуму тощо).

Судова юрисдикція

- Інститут права, який покликаний розмежувати компетенцію як різних ланок судової системи судової системи, так і різних видів судочинства – цивільного, кримінального, господарського та адміністративного.
- Критерії юрисдикційності спору – передбачені законом умови, за яких певна справа підлягає розгляду за правилами того чи іншого виду судочинства.
- До таких критеріїв належать:
 - характер спірних матеріальних правовідносин;
 - предмет спору;
 - суб'єктний склад правовідносин;
 - вказівка в законі на вид судочинства, в якому розглядається визначена категорія справ.
- Вирішує юрисдикційні спори Велика Палата Верховного Суду.

Велика Палата Верховного Суду

- Постійно діючий колегіальний орган Верховного Суду, до складу якого входить 21 суддя Верховного Суду (ч. 1 ст. 45 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»).
- Велика Палата Верховного Суду:
 - у визначених законом випадках здійснює перегляд судових рішень у касаційному порядку з метою забезпечення однакового застосування судами норм права;
 - діє як суд апеляційної інстанції у справах, розглянутих Верховним Судом як судом першої інстанції;
 - аналізує судову статистику та вивчає судову практику, здійснює узагальнення судової практики;
 - здійснює інші повноваження, визначені законом.
- Суддя Верховного Суду, обраний до Великої Палати, здійснює повноваження судді Великої Палати Верховного Суду протягом трьох років (крім Голови Верховного Суду), але не більше двох строків поспіль.
- Суддя Верховного Суду, обраний до Великої Палати, а також Голова Верховного Суду не здійснюють правосуддя у відповідному касаційному суді.

Підстави передачі юрисдикційних спорів на розгляд Великої Палати Верховного Суду

➤ Справа підлягає передачі на розгляд Великої Палати Верховного Суду, коли учасник справи оскаржує судові рішення з підстав порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції, крім випадків, якщо:

учасник справи, який оскаржує судові рішення, брав участь у розгляді справи в судах першої чи апеляційної інстанції і не заявляв про порушення правил предметної чи суб'єктної юрисдикції;

учасник справи, який оскаржує судові рішення, не обґрунтував порушення судом правил предметної чи суб'єктної юрисдикції наявністю судових рішень Верховного Суду у складі колегії суддів (палати, об'єднаної палати) іншого касаційного суду у справі з подібною підставою та предметом позову у подібних правовідносинах;

Велика Палата Верховного Суду вже виклала у своїй постанові висновок щодо питання предметної чи суб'єктної юрисдикції спору у подібних правовідносинах (ч. 6 ст.302 ГПК, ч. 6 ст. 403 ЦПК, ч. 6 ст. 346 КАС).

Supreme LAB

Supreme LAB – інноваційний ресурс, створений аналітиками та ІТ-фахівцями Верховного Суду, який надає зручний доступ до інформації про справи, що розглянуті палатами, об'єднаними палатами та Великою Палатою ВС або перебувають у них на розгляді, а також зразкові справи.

Що пропонує Supreme LAB:

- можливість застосування різних фільтрів і параметрів пошуку для віднайдення справ, які розглянуті палатами, об'єднаними палатами та Великою Палатою ВС або перебувають у них на розгляді, а також зразкових справ;
- пошук відповідних судових справ за ключовими словами, датою передачі або датою розгляду справи;
- відстеження стадії розгляду справи;
- можливість ознайомитися з ухвалами про передачу справ на розгляд палат / об'єднаних палат / Великої Палати ВС та з рішеннями по суті.

Для того щоб скористатися Supreme LAB, потрібно перейти за посиланням <https://sl.court.gov.ua/>

Supreme LAB							
Юрисдикція	№ справи / № провадження	Дата передачі справи	Доповідач	Підстава передачі	Суть питання	Ухвала про передачу справи	№ провадження у ВП / ОП / П
КП КС	№ 910/14503/23	21.11.2024	Коломєць О.А.	Виступлення в якості відповідача	Відступ від висновку КС ВС, викладений у постанові від 24.09.2024 у справі № 910/15615/23, про те, що при розгляді справи про визнання недійсності рішення загальної збори членів автономного кооперативу не вступити в перелік та зображення транспортних засобів «Тател» над речу № 4, оформлених відповідними протоколами, що має виконувати диспозитив вимог щодо співвідношення зображення зображення членів кооперативу, асистентів рішення господарського позовного, не	https://revesti.court.gov.ua/Review/123313522	
ОП КС	№ 910/7625/23	17.07.2024	Зуєв В.А.	Виступлення в якості відповідача	Відступ від висновку щодо системності застосування ст. 175 Закону України «Про примусово державного / комунального майна», п. 4.64. 07 Постанову про проведення експертного аудиту для продажу об'єктів майна приватизації та виконання диспозитиву вимог розпорядження в.п.п. № 41 постанови КС ВС від 08.02.2022 у справі № 906/1516/20, про те, що не порушено можливість та право знаходити	https://revesti.court.gov.ua/Review/120740366	
ОП КС	№ 918/4884/23	17.09.2024	Карпенко О.М.	Виступовище для вислову	Відступ від висновку, викладеного у постанові КС ВС від 06.12.2023 у справі № 919/3141/23, стосовно того, що забезпечення поведінки про виконання надійного договору закупівлі цитових встановленням його спорядженням виконати документи зобов'язання є адміністративним та судовим рішенням, на стриманні на забезпечення виконання порушення прав чи порушенням, виконати виконати рішення і не будуть мати наступним втручання у господарську	https://revesti.court.gov.ua/Review/121980772	
ОП ВС	№ 922/1137/20	09.10.2024	Васильєв С.П.	Виступлення в якості відповідача	Відступлення від висновку, викладеного у постанові ОП КС ВС від 22.01.2021 у справі № 924/20/20, у питанні визначення належного та ефективного способу виявити у великій, спорядженні на виконання порушення права виконання позивача (перепродажу грошей) нерухомого майна. Ухвалення рішення на належний спосіб виявити в	https://revesti.court.gov.ua/Review/122543461	

ЮРИСДИКЦІЙНІСТЬ ОКРЕМИХ ВИДІВ СПОРІВ ЗА УЧАСТЮ АДМІНІСТРАТИВНОГО ОРГАНУ

Юрисдикційність спорів у сфері будівництва (І)

- Закон України «Про благоустрій населених пунктів» наділяє повноваженнями міські ради та їх виконавчі органи здійснювати самоврядний контроль у сфері благоустрою населених пунктів.
- Орган місцевого самоврядування наділений контролюючими повноваженнями та здійснює владні управлінські функції у сфері благоустрою міста, приймає рішення про демонтаж та вживає заходи із демонтажу елементів благоустрою.
- Спори щодо виконання суб'єктами владних повноважень функцій у сфері благоустрою є публічно-правовими й мають розглядатись у порядку адміністративного судочинства.

Постанова ВП ВС від 25.06.2019 у справі № 914/1092/18

Юрисдикційність спорів у сфері будівництва (II)

- Спір є публічно-правовим, оскільки виник за участю суб'єкта владних повноважень, який реалізовував у спірних правовідносинах надані йому чинним законодавством владні управлінські функції в частині контролю за утриманням житлових будинків.
- Оскільки відповідачі добровільно не усунули допущених порушень, позивач як суб'єкт владних повноважень на виконання управлінських функцій з контролю за технічним станом, використанням, утриманням і схоронністю об'єктів житлового фонду будь-якої форми власності звернувся до суду з позовом про зобов'язання демонтувати розширену частину балкона. Отже, довід касаційної скарги про те, що цей спір треба розглядати за правилами адміністративного судочинства, є обґрунтованим.

Постанова ВП ВС від 18.03.2020 у справі № 464/104/16-ц

Юрисдикційність спорів у сфері будівництва (III)

- Справа за позовом районної адміністрації міської ради (суб'єкта владних повноважень), яка звернулась до суду з позовом до фізичних осіб про демонтаж самочинно збудованого об'єкта, належить до юрисдикції адміністративних судів, оскільки правовідносини в цій справі обумовлені реалізацією позивачем передбачених Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» делегованих повноважень щодо здійснення державного контролю за дотриманням законодавства у сфері містобудівної діяльності.

Постанова ВП ВС від 05.02.2020 у справі № 464/5497/13-ц

Юрисдикційність спорів у сфері будівництва (IV)

- Орган державного архітектурно-будівельного контролю у разі виявлення факту самочинного будівництва об'єкта, перебудова якого з метою усунення істотного відхилення від проекту або усунення порушень законних прав та інтересів інших осіб, істотного порушення будівельних норм є неможливою, уповноважений видати припис про усунення порушень, у тому числі шляхом знесення самочинно збудованого об'єкта.
- Цей припис є обов'язковою передумовою, що надає можливість контролюючому органу звернутися до суду на підставі частини першої статті 38 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» у зв'язку з невиконанням такого припису.
- З огляду на положення частини четвертої статті 5 КАС України позов контролюючого органу у межах реалізації ним повноважень зі здійснення державного контролю за дотриманням законодавства у сфері містобудівної діяльності повинен розглядатися в порядку адміністративного судочинства.

Постанова ВП ВС від 11.06.2019 у справі № 917/375/18

Юрисдикційність спорів у сфері будівництва (V)

- Спир у справі стосується права власності фізичних осіб - громадян (які мають процесуальний статус третіх осіб у цій справі) на відповідні об'єкти нерухомості - квартири, розташовані у житловому будинку, про знесення якого пред'явлено цей позов.
- Наявність права власності фізичних осіб на об'єкти житлової нерухомості, які є складовими спірного житлового будинку, виключає розгляд цього спору господарськими судами, адже предмет спору безпосередньо стосується речових прав фізичних осіб.
- Спир у цій справі є приватноправовим і за суб'єктним складом сторін підлягає розгляду за правилами цивільного судочинства, оскільки його вирішення впливає на права та обов'язки фізичних осіб.

Постанова ВП ВС від 10.12.2019 у справі № 910/28188/14

Юрисдикційність спорів у сфері будівництва (VI)

- Позов про знесення самочинного будівництва позивач аргументував не реалізацією передбачених законами України повноважень суб'єкта владних повноважень щодо здійснення державного контролю за дотриманням законодавства у сфері містобудівної діяльності, а необхідністю захисту права комунальної власності на земельну ділянку, що підтверджує приватноправовий характер спірних правовідносин.
- Спір за позовом міської ради про приведення самочинно реконструйованого об'єкта нерухомості до попереднього стану, зумовлений необхідністю захисту права комунальної власності територіальної громади на земельну ділянку, підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства.

Постанова ВП ВС від 21.08.2019 у справі № 520/9253/17

Юрисдикційність спорів у сфері будівництва (VII)

- Спир між власником земельної ділянки (в тому числі органом місцевого самоврядування) щодо захисту майнового права на цю земельну ділянку та особою, яка здійснила (здійснює) самочинне будівництво на цій земельній ділянці, підлягає розгляду за правилами господарського або цивільного судочинства залежно від суб'єктного складу сторін спору.

Постанова ВП ВС від 11.06.2019 у справі № 917/375/18

Юрисдикційність спорів у сфері оподаткування (І)

- Орган ДПС звернувся до адміністративного суду з позовом до суб'єктів господарювання - контрагентів за договором перевезення автомобільним транспортом про визнання недійсним цього договору та застосування наслідків недійсності правочинів. Позивач визначив правовою підставою позову статті 203, 215, 228 ЦК України та обґрунтував позов тим, що оспорюваний договір укладений відповідачами без наміру його виконання, а складені на підставі оспорюваного договору документи були використані виключно в податковому обліку з метою заниження сум податкових зобов'язань.
- Спир у цій справі не належить до публічно-правових з огляду на приватноправовий характер правовідносин стосовно укладення і виконання оспорюваного договору, у яких позивач – контролюючий орган – безпосередньо не здійснював владно-управлінських повноважень, та обраний ним спосіб захисту права/інтересу властивий саме приватноправовим правовідносинам – визнання недійсним договору на підставі статей 203, 215 ЦК України та застосування наслідків його недійсності, передбачених ч. 3 ст. 228 цього Кодексу.

Постанова ВП ВС від 29.02.2024 у справі № 580/4531/23

***N.B.!** КАС ВС вбачає підстави для відступу від висновку, викладеного у постанові ВП ВС від 29 лютого 2024 року у справі № 580/4531/23 щодо підсудності господарським судам спорів за позовом територіального органу ДПС України до платників податків про визнання недійсними правочинів, що суперечать інтересам держави та суспільства.*

Ухвала ВП ВС від 17.07.2024 у справі № 420/12471/22

Юрисдикційність спорів у сфері оподаткування (II)

- Суди розглянули у порядку господарського судочинства спір ПрАТ до ДПС про визнання незаконними та скасування податкових повідомлень-рішень, прийнятих на підставі акта перевірки, зазначивши, що спір за позовом боржника про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення є майновим, оскільки за наслідком його розгляду у податкового органу може виникнути право на стягнення з боржника певної грошової суми (майнове право).
- ВП ВС підтвердила свої висновки, викладені у постанові від 13 квітня 2023 року у справі № 320/12137/20, щодо адміністративної юрисдикції спорів, що виникають з податкових правовідносин, оскільки вимоги платника податку (у тому числі й після відкриття провадження у справі про банкрутство та визнання його банкрутом з відкриттям щодо нього ліквідаційної процедури) щодо правомірності рішень, дій чи бездіяльності контролюючого органу стосуються насамперед перевірки законності дій суб'єкта владних повноважень, що свідчить про публічно-правовий характер такого спору, в якому суб'єкт владних повноважень реалізує свої владно-управлінські функції.

Постанова ВП ВС від 01.11.2023 у справі № 908/129/22

Юрисдикційність спорів у сфері оподаткування (III)

- Ефективним способом відновлення права платника та способом захисту в публічно-правових відносинах є отримання заборгованості з бюджетного відшкодування ПДВ.
- У разі відсутності у позивача права на бюджетне відшкодування, стягнення коштів з державного бюджету є результатом судового захисту позивача в деліктному зобов'язанні, коли порушене право вже не відновлюється та/або позивач одержує компенсацію наслідків порушення.
- Заявлена у справі вимога про стягнення збитків за своєю суттю не є вимогою вирішити публічно-правовий спір щодо зобов'язання ДПС вчинити дії з реєстрації податкової накладної, та з урахуванням суб'єктного складу сторін спір у цій справі має вирішуватися за правилами господарського судочинства.

Постанова ВП ВС від 01.03.2023 у справі № 925/556/21

***Відступ!** ВП ВС відступила від висновків Верховного Суду у постанові від 16.09.2020 у справі № 916/978/19 про те, що у спірних правовідносинах податковий орган здійснює публічно-владні управлінські функції, а вимога про стягнення збитків є за своєю суттю вимогою вирішити публічно-правовий спір, що належить до юрисдикції адміністративних судів, та сформулювала висновок, що вимога про відшкодування шкоди може мати різну правову природу.*

Юрисдикційність спорів у сфері оподаткування (IV)

- Спори, які виникають у судах, відповідачем у яких є суб'єкт владних повноважень, і ухвалення за результатами цих спорів судових рішень не змінюють правову природу та характер правовідносин, які виникли між сторонами, а тому спори щодо порушення своїх зобов'язань суб'єктом владних повноважень, зокрема щодо перерахування, нарахування, виплати грошових сум, у тому числі після судового рішення або на його виконання, повинні розглядатись судами за юрисдикцією, визначеною відповідно до характеру цих правовідносин.
- Зобов'язання зі сплати інфляційних та річних процентів є акцесорним, додатковим до основного, залежить від основного і поділяє його долю. Вимога про сплату інфляційних та річних процентів (ст. 625 ЦК України) також є додатковою до основної вимоги.
- Спори про відшкодування вказаних грошових сум з огляду на їх похідний характер від основного спору підлягають розгляду за правилами тієї юрисдикції, за правилами якої підлягає розгляду основний спір.

Постанова ВП ВС від 01.03.2023 у справі № 925/556/21

Юрисдикційність спорів у соціальній сфері (I)

- Спори про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки, яка є членом сім'ї померлого військовослужбовця, без реєстрації шлюбу з метою звернення до відповідних органів за призначенням одноразової грошової допомоги належить розглядати за правилами цивільної юрисдикції.
- Водночас в разі оскарження до суду відмови відповідного органу в установленні юридичного факту, який підлягає встановленню у позасудовому порядку, такий спір підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства і суди насамперед перевіряють, чи відповідає оскаржуване рішення суб'єкта владних повноважень визначеним критеріям, а відповідач в адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень повинен довести правомірність свого рішення, дії чи бездіяльності.

Постанова ВП ВС від 18.01.2024 у справі № 560/17953/21

Відступ! ВП ВС відступила від висновків стосовно юрисдикції спору, які викладено у постанові ВП від 30.01.2020 у справі № 287/167/18-ц та у постанові КЦС ВС від 22.03.2023 у справі № 290/289/22-ц, вказавши, що справи про встановлення фактів, що мають юридичне значення, розглядаються у позасудовому та судовому порядку. Рішення стосовно фактів, що мають юридичне значення, прийняті у позасудовому порядку, можуть бути оскаржені до судів адміністративної юрисдикції. Юридичні факти, які належать встановлювати в судовому порядку, вирішуються судами цивільної юрисдикції за правилами ЦПК України.

На розгляді Великої Палати Верховного Суду

- Існує необхідність формування єдиної правозастосовчої практики щодо можливості встановлення судом в окремому провадженні в порядку цивільного судочинства факту перебування особи на утриманні військовослужбовця з метою подальшого оформлення одноразової грошової допомоги у контексті раніше сформульованих ВП ВС висновків у постанові від 18 січня 2024 року у справі № 560/17953/21.
- Колегія суддів в ухвалі про передачу справи № 308/17634/23 на розгляд ВП ВС посилається на те, що висновки щодо підсудності судам цивільної юрисдикції питання встановлення юридичних фактів, сформульовані у справі № 560/17953/21, сприймаються судами як універсальні та застосовні до всіх фактів, які можуть бути передумовою для виплати одноразової грошової допомоги внаслідок смерті військовослужбовця, незалежно від того, чи передбачено законом інший (не судовий) порядок підтвердження відповідного факту, та від того, чи отримував заявник відмову в призначенні бажаної виплати до звернення до суду з заявою про встановлення юридичного факту.

Ухвала ВП ВС від 23.04.2025 у справі № 308/17634/23

Юрисдикційність спорів у соціальній сфері (II)

- Подана заява про встановлення факту самотійного виховання батьком дитини не підлягає судовому розгляду в окремому провадженні, оскільки існує спір про право щодо участі одного з батьків у вихованні й утриманні дитини.
- З урахуванням закріпленого у сімейному законодавстві принципу невідчужуваності сімейних обов'язків, неможливість відмови від них, в тому числі від обов'язків виховання дитини, то питання, яке заявлено позивачем не може бути з'ясовано безвідносно до дій другого з батьків та може вирішуватись в рамках спору про право між батьками дитини за загальним правилом у позовному провадженні.

Постанова ВП ВС від 11.09.2024 у справі № 201/5972/22

Юрисдикційність спорів у соціальній сфері (III)

- Правова оцінка документам, поданим заявником на підтвердження факту народження на тимчасово окупованій території України, зокрема виданим органами на окупованій та установами самопроголошених утворень, документам, території України, надається судом цивільної юрисдикції у сукупності з іншими доказами під час розгляду заяви про встановлення факту народження на тимчасово окупованій території України в порядку статті 317 ЦПК України, а не органами державної реєстрації актів цивільного стану.
- Саме рішення суду про встановлення такого факту є підставою для державної реєстрації народження та для внесення відомостей про батьків дитини відділом державної реєстрації актів цивільного стану за місцем ухвалення рішення суду.

*Постанова КЦС ВС від 23.11.2022 у справі №
759/7001/22*

Юрисдикційність спорів у відносинах публічної служби (І)

- Спір за позовом особи, звільненої із займаної посади, яка не складала присяги відповідно до Закону «Про службу в органах місцевого самоврядування» та не набула статусу службовця органів місцевого самоврядування, підлягає розгляду за правилами цивільного судочинства.
- Посадова особа місцевого самоврядування, яка вперше приймається на службу в органи місцевого самоврядування, вважається такою, що вступила на посаду, з моменту складення присяги.
- Особа, яка відмовилася від складення присяги (за винятком осіб, обраних на посади сільського, селищного, міського голови), вважається такою, що не вступила на посаду, а рішення про її призначення, обрання чи затвердження вважається таким, що втратило юридичну силу.
- Набуття статусу посадової особи органу місцевого самоврядування пов'язується із наявністю певних обставин. Позивач не набув статусу посадової особи органу місцевого самоврядування, а отже не вважається таким, що проходив публічну службу, здійснюючи діяльність на займаній посаді.

Постанова ВП ВС від 06.02.2019 у справі № 146/885/17-ц

Юрисдикційність спорів у відносинах публічної служби (II)

- На час звільнення посада помічника (додаткового помічника) судді відносилася до патронатної служби, не належала до державної служби, а тому на спірні правовідносини не поширювалася дія Закону України «Про державну службу», у той же час поширювалася дія гарантій, передбачених КЗпП України, тому справа повинна розглядатися в порядку цивільного судочинства.

Постанова ВП ВС від 13.03.2019 у справі № 308/4431/17

Юрисдикційність спорів у відносинах публічної служби (III)

- Спори з приводу прийняття громадянина на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби охоплюють весь спектр спорів, що виникають у відносинах публічної служби. Водночас до цієї категорії не належать трудові спори: а) керівників та інших працівників державних і комунальних підприємств, установ та організацій; б) працівників, які працюють за трудовим договором у державних органах і органах місцевого самоврядування; в) працівників бюджетних установ.
- Спир про поновлення на роботі та стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу відноситься до трудових спорів, які розглядаються в порядку цивільного судочинства, оскільки діяльність директора школи не є публічною службою у розумінні КАС України.

Постанова ВП ВС від 12.02.2020 у справі № 693/1140/16-

Ц

Юрисдикційність спорів у відносинах публічної служби (IV)

- Директор державної виховної колонії видав наказ про зміну істотних умов праці вчителя колонії.
- У пункті 15 частини третьої статті 3 Закону України «Про державну службу» законодавець врегулював, що дія цього Закону не поширюється на працівників державних підприємств, установ, організацій, інших суб'єктів господарювання державної форми власності, а також навчальних закладів, заснованих державними органами.
- Посада вчителя не є ні державною, ні публічною службою.
- Якщо позовні вимоги стосуються порушення трудових прав, то за змістом правовідносин спір не має ознак публічно-правового, оскільки виник з приводу невиконання відповідачем обов'язку щодо письмового попередження працівника про зміну істотних умов праці, втрат у заробітній платі, тобто спір є приватноправовим і відповідно до вимог закону має розглядатися у порядку цивільного судочинства.

Постанова ВП ВС від 28.11.2018 у справі № 559/321/16-ц

Юрисдикційність спорів у відносинах публічної служби (V)

- Спир щодо поновлення на посаді завідуючої обласної психолого-медико-педагогічної консультації, яка не є державним службовцем, а є педагогічним працівником, є виключно трудовим спором і має вирішуватись у порядку цивільного судочинства.

Постанова ВП ВС від 27.02.2019 у справі № 815/6096/17

Юрисдикційність інших видів спорів за участю адміністративного органу (I)

- У справі за позовом органу місцевого самоврядування про стягнення заборгованості за оренду нерухомого майна міської ради ВП ВС дійшла висновку, що за правилами чинного ГПК України виключна підсудність застосовується до тих спорів, вимоги за якими стосуються нерухомого майна як безпосередньо, так і опосередковано, а спір може стосуватися як правового режиму нерухомого майна, так і інших прав та обов'язків, що пов'язані з нерухомим майном.
- Словосполучення «з приводу нерухомого майна» у ч. 3 ст. 30 ГПК України необхідно розуміти таким чином, що правила виключної підсудності поширюються на будь-які спори, які стосуються прав та обов'язків, що пов'язані з нерухомим майном. У таких спорах нерухоме майно не обов'язково виступає як безпосередній об'єкт спірних правовідносин.
- Тому на спори, предметом яких є стягнення заборгованості, що виникла внаслідок невиконання зобов'язань за договором, який укладений щодо користування нерухомим майном, поширюються норми ч. 3 ст. 30 ГПК України.
- Отже спори щодо стягнення заборгованості зі сплати орендної плати за користування нерухомим майном мають розглядатися за місцезнаходженням такого майна.

Постанова ВП ВС від 16.02.2021 у справі № 911/2390/18

Юрисдикційність інших видів спорів за участю адміністративного органу (II)

- Відповідно до ч. 5 ст. 21 КАС України адміністративні суди можуть розглядати вимоги про відшкодування шкоди лише за наявності таких умов: вимоги мають стосуватися шкоди, завданої лише суб'єктом владних повноважень; такі вимоги мають бути поєднані з вимогою про визнання протиправними рішення, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень. В іншому випадку спірні відносини з приводу відшкодування шкоди (стягнення збитків, у тому числі й на користь держави) мають приватноправовий характер та, як наслідок, не можуть бути предметом справи, віднесеної до адміністративної юрисдикції.
- Спир про стягнення плати за проїзд великовагового транспорту автомобільними дорогами загального користування у дохід Державного бюджету України у разі, якщо суб'єктний склад сторін відповідає статті 4 ГПК України, підлягає розгляду в порядку господарського судочинства. Такий спір не стосується захисту прав, свобод та інтересів у сфері публічно-правових відносин, а пов'язаний з вирішенням питання щодо стягнення коштів.

Постанова ВП ВС від 12.02.2020 у справі № 926/16/19

Юрисдикційність інших видів спорів за участю адміністративного органу (III)

- У відносинах щодо розрахунку із залізницею за пільгове перевезення залізничним транспортом окремих категорій громадян, головні розпорядники державних коштів на фінансування соціальних програм виступають не як суб'єкти владних повноважень, а як боржники у зобов'язальних господарських правовідносинах.
- З урахуванням положень статті 21 КАС України та статті 20 ГПК України такі правовідносини не є публічно-правовими, а тому такий спір має розглядатися за правилами господарського судочинства.

*Постанова ВП ВС від 03.03.2020 у справі №
904/94/19*

Юрисдикційність інших видів спорів за участю адміністративного органу (IV)

- Сільська рада є суб'єктом владних повноважень, оскільки здійснює публічно-владні управлінські функції у сфері освіти на виконання повноважень засновника освітнього закладу, тому **справа підсудна адміністративному суду**.
- Оскаржене рішення щодо реорганізації навчального закладу (школи) прийнято на виконання владних управлінських функцій і є таким, що зачіпає права та інтереси члена територіальної громади, тому правовідносини, які виникли у справі, є публічно-правовими.
- Захист прав та інтересів члена територіальної громади від порушень з боку суб'єкта владних повноважень, якщо ці порушення полягають, наприклад, у перевищенні повноважень, недотриманні процедури чи порядку прийняття рішення, є завданням адміністративного судочинства. Наведене виключає господарсько-правовий характер спірних правовідносин.

Постанова ВП ВС від 02.08.2023 у справі № 925/1741/21

Відступ! ВП ВС відступила від висновків стосовно юрисдикції спору, які викладено у постановах ВП ВС від 27.05.2020 у справі № 813/1232/18 та від 09.09.2020 у справі № 260/91/19 і КАС ВС у постановах від 28.01.2021 у справі № 140/434/19 та від 22.10.2020 у справі № 694/1174/16-а.

Юрисдикційність інших видів спорів за участю адміністративного органу (V)

- Додаткова підстава розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця, передбачена пунктом 5 частини першої статті 41 КЗпП України – припинення повноважень члена виконавчого органу товариства (правління, дирекції, тощо у розумінні частини 4 статті 99 ЦК України), поширюється лише на членів виконавчого органу юридичних осіб – господарських товариств.
- Повноваження посадових осіб юридичних осіб публічного права, зокрема органів державної влади та місцевого самоврядування (та інших, створених відповідно до частин других статей 167, 168, 169 ЦК України), на підставі пункту 5 частини першої статті 41 КЗпП України припиненню не підлягають.

Постанова ВП ВС від 10.07.2024 у справі № 573/1020/22

***Відступ!** ВП ВС відступила від висновків, викладених у постановах КАС ВС від 30.01.2020 у справі № 815/3200/16 та від 06.08.2020 у справі № 186/294/16-а.*

Підходи до визначення юрисдикційності спорів

- критерій визначення юрисдикції має бути максимально простим, зрозумілим;
- один спір має вирішуватися судами лише один раз;
- відповідачем у справі має бути та особа, з якою дійсно існує юридичний спір;
- унеможливлення звернення до суду з вимогами, що не підлягають судовому розгляду;
- запобігання штучному створенню преюдиції, потребі для вирішення одного спору ініціювати інші процеси в судах різних юрисдикцій.

Верховний
Суд

Скористайся сучасними правничими ресурсами

База правових позицій Верховного Суду

Інтелектуальна система пошуку правових висновків, яка поєднує унікальне контентне наповнення та новітні технології добору релевантної практики ВС та ЄСПЛ, зокрема з використанням можливостей штучного інтелекту.

Supreme LAB

Інноваційний ресурс, який надає зручний доступ до інформації про справи, що розглянуті палатами, об'єднаними палатами та Великою Палатою ВС або перебувають у них на розгляді, а також зразкові справи.

Огляди та дайджести судової практики

Тематичні та періодичні аналітично-правові збірники з актуальною судовою практикою ВС, ЄСПЛ, Суду Справедливості ЄС.

Supreme Observer

Портал сучасного права, що акумулює контент на юридичну тематику: новини щодо ухвалених Верховним Судом рішень, дайджести й огляди судової практики, науково-практичні й аналітичні статті, презентації суддів, ексклюзивні інтерв'ю тощо.

Facebook

На офіційній Facebook-сторінці Верховного Суду публікується інформація про діяльність Суду, зміст ухвалених судових рішень, актуальні тенденції в судовій практиці, анонси заходів, що проводяться у ВС тощо.

Telegram i WhatsApp

Канали Верховного Суду в месенджерах є інформаційною платформою, на якій розміщуються важливі правові висновки у вигляді ілюстрованих кейсів, а також огляди та дайджести судової практики.

Instagram

Instagram-сторінка Верховного Суду є майданчиком для комунікації з майбутніми юристами й усіма, хто цікавиться розвитком сучасного права, його історією та перспективами, стежить за правовими новинками і проєктами, у яких беруть участь судді та працівники ВС: просвітницькі заходи, благодійні ініціативи тощо.

Верховний
Суд

Дякую за увагу!